

Päivi Rissanen ja Sari Jurvansuu

Vertaistoiminnan muodot ja merkitys päihde- ja mielenterveysjärjestöissä

Kuntoutus 1/2017, s. 5–17.

Tiivistelmä

Artikkelissa tarkastellaan vertaistoimintaa päihde- ja mielenterveysjärjestöissä. Tutkimusaineisto koostuu kahdesta kyselystä. Ensimmäisessä kartoitettiin paikallisten päihde- ja mielenterveysyhdistysten (n=187) ja valtakunnallisten järjestöjen (n=28) johtajien käsityksiä vertaisuuden merkityksestä niiden toiminnassa sekä niissä tuotettavia vertaistoiminnan muotoja. Täydentävää aineistoa kerättiin järjestöjen työntekijöille (n=61) ja vertaisille (n=75) kohdistetulla kyselyllä, jossa tarkasteltiin vertaistoiminnan merkitystä, siihen liittyviä tehtäviä, vertaisten roolia ja asemaa sekä heihin kohdistuvia tukitoimenpiteitä ja tuen tarvetta.

Vertaistoiminnalla oli keskeinen merkitys päihde- ja mielenterveysjärjestökentällä. Sen painoarvo kuitenkin vaihteli. Vertaistoiminnan merkitys oli suurempi ja siihen liittyviä toimintamuotoja oli enemmän suurilla toiminta-alueilla toimivissa yhdistyksissä. Sen painoarvo korostui etenkin ennen vuotta 1986 perustetuissa yhdistyksissä.

Vertaisten rooli ja tehtävät hahmottuivat hieman eri tavoin työntekijöiden ja vertaisten itsensä näkökulmasta. Työntekijät korostivat vertaisten roolia järjestöjen asiakastyössä ja konkreettisessa auttamis- ja tukitoiminnassa, kun taas vertaiset itse näkivät roolinsa laajemmin myös järjestön ulkosuhteissa ja yhteiskunnallisina vaikuttajina. Aineiston vertaisista kolmannes oli kokenut uupumusta tai väsymystä toimiessaan vertaisena. Järjestöissä on tärkeää taata sekä vertaisten oman orientaation huomioiminen toiminnan suunnittelussa ja kehittämisessä että tarvittavat resurssit vertaisten tukemiseen.

Avainsanat: vertaistuki, vertaistoiminta, päihdejärjestöt, mielenterveysjärjestöt

Abstract

The forms and importance of peer support in substance abuse and mental health organizations
The study examines peer support in substance abuse and mental health organizations. The study is based on two sets of data. Information on the importance and forms of peer support provided was collected by a questionnaire sent to local (n=187) and national (n=28) non-governmental

organizations in the fields of substance abuse and mental health, addressed to the CEO or chairman of the board. Supplementary data on the roles and tasks of peers as well as their need for support in their own work was collected by a questionnaire sent to the personnel (n=61) and peers (n=75) in these organizations.

Peer support had a central role in both substance abuse and mental health organizations but it differed in different kinds of organizations. Peer support had a stronger emphasis and was more common in organizations operating in larger cities. Also, organizations founded especially before year 1986 had a stronger element of peer support in them compared to younger organizations. The peers' roles and tasks were perceived somewhat differently by the personnel and the peers themselves. The personnel emphasized the peers' role in the organization's customer work and practical help and support related tasks, whereas the peers themselves perceived their role more broadly, including in the organizations' external relations and in advocacy work. Every third of the peers who answered the questionnaire had experienced fatigue or exhaustion in their work as a peer. The results highlight the need to consider the peer workers' own orientation and expectations in planning peer support in substance and mental health organizations, as well as the need to provide sufficient resources for supporting the peers' well-being and coping skills in their work.

Keywords: peer, peer support, NGO, substance abuse organizations, mental health organizations